



Warme tuin

Inspiratie voor je start
Stap in de campagne

Welkom in onze warme tuin

Wil je de bewoners **een handje toesteken?**
Of tuinieren in **je eigen perceeltje?**
Dat kan!

Meer info aan het onthaal van het woonzorgcentrum Ocura.

Ocura

Landelijke Gróten

in samenwerking met

Van der Grinten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Landelijke Gróten

Vlaanderen
Landelijke Gróten

Wat is een 'Warme tuin'?

Een 'warme tuin' is een volkstuin in een zorgvoorziening. Het is geen klassieke volkstuin en ook geen klassieke zorgtuin. Het is een mix van beide. Het sociale contact in een warme tuin is belangrijker dan de grootte van de oogst.

Er zijn in Vlaanderen heel wat volkstuinten: plekje waar mensen hun eigen stukje grond bewerken, maar tegelijk sociale contacten leggen met andere tuiniers. Daarnaast bestaan er ook al 'zorgtuinen' waarin zorgvoorzieningen samen met hun bewoners tuinieren in hun eigen tuin. Landelijke Gilden combineert beide soorten tuin en doopt dit concept 'warme tuin': een volkstuin binnen de 'muren' van een zorgvoorziening. Een warme tuin biedt de kans aan de bewoners van een voorziening om actief bezig te zijn, of gewoon te genieten van het kijken naar tuinierende mensen.

Het idee is eenvoudig en origineel: een zorgvoorziening stelt grond ter beschikking waarop mensen uit de buurt komen tuinieren. Ook scholen of verenigingen kunnen er een tuintje onderhouden. Bewoners van de zorgvoorziening komen kijken of werken mee. In deze 'volkse tuin' (waar mensen uit het dorp samen tuinieren) en 'zorgende tuin' (waar tuinieren een therapeutische waarde aanbrengt) ontstaat een verbinding tussen bewoners en de buitenwereld – dorpsbewoners, bezoekers, vrijwilligers – op een spontane en laagdrempelige manier, omdat de tuiniers niet het gevoel hebben dat ze een maatschappelijk engagement opnemen. Ze

bewerken immers gewoon hun tuintje.

De warme tuin brengt mensen op een spontane manier in contact met de niet-evidente of onbekende context van een zorgvoorziening. Door de inzet van de vrijwilligers blijft de personeelsinzet vanuit de voorziening beperkt.

Landelijke Gilden wil dit nieuwe concept stap voor stap verder uitrollen en de aanleg van tuinen ondersteunen, via georganiseerde projecten en door samenwerking met haar plaatselijke afdelingen.

Landelijke Gilden

- Is een sociaalculturele gezinsvereniging voor mensen die houden van het platteland
- Telt ruim 69.000 aangesloten gezinnen, in ruim 900 lokale afdelingen
- Kan rekenen op 7.000 lokale, vrijwillige bestuursleden
- Komt op voor een leefbaar platteland
- Heeft een uitgebreide tuinwerking, met o.a. een schooltuinwerking
- Is deel van de Boerenbondgroep
- Is ook partner in het Steunpunt Groene Zorg

Waarom kiezen voor een warme tuin?

Een volkstuin in een zorgvoorziening zorgt voor een sterke sociale integratie tussen generaties, culturen, milieus en sectoren die elkaar niet elke dag tegenkomen. De warme tuin verbindt ook twee maatschappelijke behoeften.

Groeiende vraag naar volkstuinen

Er is een aantoonbare en groeiende behoefte aan volkstuinen in Vlaanderen, niet alleen

in grote steden maar ook in kleinstedelijke gebieden en plattelandsgemeenten (naar onderzoek UGent, 2010). Het gaat om mensen die over weinig buitenruimte beschikken, maar toch interesse in tuinieren hebben. Ze zijn graag buiten bezig en vinden het leuk hun eigen voedsel te produceren. Maar er is meer nodig om het succes van volkstuinen te verklaren: het zijn ontmoetingsplaatsen waarvan de sociale rol niet onderschat mag worden. Samen bezig zijn, ideeën en



ervaringen delen, mensen ontmoeten zonder hoge drempel ... samen tuinieren draagt bij aan het succes van de volkstuinten.

Zorgvoorzieningen zoeken openheid

Als zorgvoorziening ben je op zoek naar manieren om je voorziening in te bedden in de lokale leefgemeenschap en verbinding te maken tussen bewoners en de 'gewone' samenleving rond hen. Dit streven naar 'inclusie' of het werken aan 'de vermaatschappelijking van de zorg', wordt sterk gestimuleerd.

Misschien is er een groene ruimte 'binnen de muren van de voorziening'. Vaak wordt die 'tuin' helemaal niet benut of ingevuld als rust-, wandel- en ontspanningsruimte. Omdat tuinieren een interessante rol kan spelen in de geestelijke zowel als de lichamelijke gezondheid van bewoners, wordt al eens een moestuin aangelegd. De therapeutische waarde van zo'n zorgtuin is niet te onderschatten, maar hem onderhouden vergt van de zorgvoorziening heel wat organisatietalent. Een warme tuin kan hiervoor een oplossing bieden.



Senioren die op een bankje genieten van gezinnen met kinderen die komen tuinieren en hen wat advies geven. Gasten van de bijzondere jeugdzorg die samen tuinieren met buurtbewoners. Schoolkinderen die met bewoners met een beperking aan de slag gaan ... De 'warme tuin' creëert spontane verbindingen tussen generaties, sociale groepen en culturen.

Een warme tuin in werking

Voor Landelijke Gilden is het duidelijk: van een tuin genieten doe je niet alleen. De ervaring heeft ons geleerd dat een tuin een plek kan zijn die in heel wat contexten mensen met elkaar verbindt. Dat resulteert in een eenvoudig en origineel concept: een 'warme tuin' of een inclusieve volkstuin, die wordt aangelegd binnen de (al dan niet spreekwoordelijke) muren van een zorgvoorziening.

Een warme tuin wordt zo een volkse tuin, een zorgende tuin, een verbindende tuin.

Een volkse tuin

Het basisidee is dat de voorziening grond ter beschikking stelt voor de organisatie van een bescheiden volkstuin, met een aantal perceltjes die door bewoners van de omgeving

bewerkt worden. De coördinatie van deze volkse tuin gebeurt door een vrijwilliger, in goed overleg met de voorziening. Van de tuiniers wordt verwacht dat zij hun tuintje goed onderhouden. Zij komen gewoon tuinieren en hoeven zich niet structureel te engageren als zorgvrijwilliger van de voorziening. De drempel om deel te nemen blijft daardoor laag. Bewoners van de voorziening tuinieren ook in de warme tuin of ze komen kijken en maken kennis met een tuinier. Zo hopen we dat er een unieke verbinding ontstaat tussen de bewoners en de tuiniers.

Een zorgende tuin

Als een tuin gericht is op het animeren van zorgcliënten en onderhouden wordt door het personeel, dan is dat een zorgtuin. In een warme tuin brengen we het therapeutische effect van tuinieren samen met een volkse tuin. Dat zal bijvoorbeeld betekenen dat bij de aanleg van de tuin bijzondere aandacht gaat naar de inrichting, om de zorgbewoners zo veel mogelijk kansen te geven om te genieten van het geheel en in de mate van het mogelijke ook mee te doen. Het plaatsen van zitbanken en het aanleggen van een wandelpad zijn daar voorbeelden van. Daardoor krijgt de warme tuin een belangrijk zorgend effect: de mogelijkheid voor bewoners om te observeren, om bij te wonen en misschien beperkt te participeren heeft een bijzondere therapeutische waarde, die we niet onderschatten.





De tuin van Huize Eyckerheyde

Huize Eyckerheyde is een tehuis voor volwassen personen met ernstige motorische en verstandelijke beperkingen. De Landelijke Gilde van Hingene-Wintam-Eyckevliet komt hier jaarlijks driekoningen zingen, wat de bewoners bijzonder appreciëren. Zo groeide het idee van een volkstuin in de voorziening. De zeven perceeltjes waren meteen uitbested. De zestig bewoners kunnen niet zelf tuinieren, maar genieten wel van de bezigheden van de tuiniers.

Ocura in 't groen

In de 'warme tuin' van het woonzorgcentrum Ocura Beringen kunnen de zorgbewoners actief tuinieren in veertien verhoogde tuinbakken. Tien andere perceeltjes staan open voor buurtbewoners en de scholieren van VIBO Sint-Barbara. De tuiniers kunnen bij het tuinieren tips en advies krijgen van de senioren, die meewerken of vanaf hun zitbank toekijken en zich betrokken voelen. Minister Vandeurzen opende de tuin en is alvast overtuigd van het concept. "Het komt tegemoet aan de maatschappelijke behoefte aan volkstuinen en doorbreekt de schotten die vaak bestaan tussen generaties, sociale milieus, culturen, sectoren ..."





Een verbindende tuin

Daarnaast kan er ook bij de tuiniers geleidelijk interesse groeien voor de bewoners en hun zorgcontext. Zo krijgen sommige tuiniers misschien zin om meer te doen en om zich als vrijwilliger te engageren voor de voorziening. Het is niet de bedoeling om hen in die richting te duwen, maar het is vanzelfsprekend een gunstig neveneffect waar elke voorziening wel blij mee zal zijn.

Verbindend is de warme tuin ook door de samenwerking die ontstaat tussen een voorziening uit de zorgsector, en een vereniging van het dorp, de school of buurtbewoners. Het is een weinig voorkomende, maar interessante verbinding: de voorziening versterkt haar inbedding in de omgeving, de omgeving raakt betrokken bij de voorziening.

Een unieke tuin

Naast de 'win-win' voor de warme tuiniers en de zorgvoorzieningen, is er een belangrijke 'win' voor de samenleving. Het concept van een warme tuin biedt unieke kansen om mensen van allerlei leeftijden, sociale achtergronden en culturen op een eenvoudige manier met elkaar in contact te brengen. Een warme tuin biedt niet-evidente partners een uitdaging om samen te werken. Zorg, onderwijs, verenigingsleven, lokale economie ... kunnen allemaal actief betrokken worden bij de 'warme tuin'. Dat creëert heel wat mogelijkheden. Denk bijvoorbeeld aan een buurtfeest met alle verenigingen waarbij de oogst wordt klaargemaakt. Misschien kan een deel van de opbrengst wel verkocht worden ten voordele van de voorziening, of heeft de school die met haar leerlingen komt tuinieren dankzij de andere tuiniers een oplossing voor haar schooltuin in vakantieperiodes.

Variaties op een warme tuin

Een warme tuin organiseren is maatwerk. Misschien dienen er zich kansen of beperkingen aan, waardoor je het concept wat naar je hand moet zetten.

Leren tuinieren in 'Onze moestuin'

Jeugdzorg Ter Elst, een observatie- en behandelingscentrum voor kinderen en jongeren (3-18 jaar) met gedrags- of emotionele moeilijkheden, en Landelijke Gilde Duffel-Mijlstraat gaan samen tuinieren in 'Onze moestuin', aangelegd op het tuinbouwbedrijf Vercammen. In een time-outtraject kunnen deze jongeren in de tuin bezig zijn, tot rust komen en talenten ontdekken die in de schoolbanken onvoldoende naar voren komen. In deze tuin is het belangrijk dat vrijwilligers en jongeren samen bezig zijn met het telen van groenten, kruiden en bloemen. De opvoeders zetten dan even een stapje terug. Luc Van Houtven, voorzitter Landelijke Gilde Duffel-Mijlstraat: "Het samen tuinieren haalt de jongeren even uit hun zorgcontext. Bij de vrijwilligers kunnen ze een kind zijn als een ander."

Mobiele tuintjes

De landelijke gilde van Kapelle-op-den-Bos startte met een project van 'mobiele tuintjes'. Drijvende kracht Paul Verhasselt: "We willen iedereen laten kennismaken met tuinieren. Daarom werken we met verplaatsbare tuinbakken in de school zowel als op de wekelijkse markt of in het woonzorgcentrum." Een aantal bakken zijn beland in het woonzorgcentrum Akapella, waar het planten van de aardappelen in de tuinbak een zeer geanimeerd gebeuren bleek. "De aardappelen zijn geplant met de meetlat ernaast!" De bewoners verzorgen ook nog een bak met kruiden voor de keuken en overzomeren met veel plezier de tuinbakken van de nabijgelegen school.



Beginnen met een warme tuin

Vraag je af 'Waarom een warme tuin?'

Het is duidelijk dat een warme tuin niet met een vingerknip tot stand komt en succesvol is. Omschrijf je idee zo concreet mogelijk en deel het met anderen. Wat is je doelstelling? Hoeveel tijd wil je hiervoor inzetten bij de voorbereiding en de uitwerking? Met wie wil je samenwerken? Hoe ver wil je gaan in het uitwerken van ideeën? Wat met het budget?

Zet de feiten op een rijtje

Bekijk de groene ruimte die je ter beschikking hebt. Sterke punten voor een tuin kunnen zijn: zicht op de omgeving, de zonnige plek, de aanwezigheid van toegangswegjes, een wateraftappunt. Zwakke punten zijn te veel verharding, te weinig zon of te veel schaduw, een slechte conditie van de grond.

Overloop de doelgroepen met wie je wilt

tuinieren en welke inzet je daar zelf tegenover wilt stellen. Informeer of het idee ook door je team gedragen wordt en of de bewoners enthousiast zijn.

Ideeën verzamelen

Laat je inspireren door voorzieningen met een warme tuin. Je vindt voorbeelden op onze website. Contacteer mogelijke partners waar je spontaan aan denkt. Als Landelijke Gilden kunnen wij je in contact brengen met onze plaatselijke vrijwilligers. Organiseer een snuffelsessie om partners te vinden voor een samenwerking. In deze fase is het belangrijk een intense communicatie te voeren met je team en alle vrijwilligers.

Stel samen een wensenlijstje op. Wat wil je realiseren? Is er plaats voor een moestuin, een kruidentuin en een rustplek? Heb je een tuinberg nodig? Sluit niet te snel dingen

uit, bekijk met een open geest wat mogelijk is in de samenwerking. Denk ook ruimer dan de tuin op zich.

Kom tot een plan, met de praktische zaken over wie-wat-waar-wanneer en hoe.

Budget en tijdsplan

Overloop welke kosten verbonden zijn aan de inrichting van de warme tuin. Moet je investeren in een afsluiting, in verhoogde bakken, een tuinberging, tuingereedschap, compostvat of regenwaterton? Zijn er alternatieven? Wat moet gekocht worden en wat zijn goedkope varianten? Is recyclage mogelijk?

Stel een tijdslijn op, met enkele deadlines waar je naartoe werkt. Leg vast wie wat doet en hou elkaar op de hoogte van de voortgang.

Communicatie

Breng de buitenwereld op de hoogte van je plannen. Open de zoektocht naar tuiniers en vrijwilligers om je project te dragen.

De aanleg van de tuin

Dan is het tijd om de handen uit de mouwen te steken. Je kunt een werkdag organiseren met je vrijwilligers-tuiniers. Zet de spades en rolmeters maar klaar!

Een feestelijke opening

Die mag je zeker niet vergeten! Zet daarbij zeker de vrijwilligers en de tuiniers in de bloemetjes.

Activiteiten in de tuin

Laat de warme tuin na de opening niet op zijn beloop. Organiseer regelmatig een activiteit met, voor of door de tuiniers. Betrek ook de buitenwereld erbij. Laat de tuin een locatie zijn voor een workshop 'Starten met een moestuin' of 'Proeverij van vergeten groenten'. Een demonstratie over kruiden als huisapotheek heeft altijd succes.

Evaluatie van de samenwerking

Het is ook heel belangrijk om na enkele maanden kort te overlopen met alle partijen hoe de warme tuin loopt en hoe hij nog verbeterd kan worden.

Stappenplan in het kort

- 1 Waarom wil je een warme tuin?
- 2 Zet de feiten op een rijtje
- 3 Ideeën verzamelen
 - a Partners aanspreken
 - b Wensenlijstjes opstellen
 - c Plannen maken
- 4 Budget en tijdsplan
- 5 Communicatie
- 6 De aanleg van de tuin
- 7 Een feestelijke opening
- 8 Activiteiten in de tuin
- 9 Evaluatie van de samenwerking



Waar wij je bij helpen

Landelijke Gilden is overtuigd van dit concept en wil je ondersteunen bij het opzetten van een warme tuin.

Sluit aan bij onze campagne 'Warme tuinen'

We kunnen geen kant-en-klare warme tuin afleveren, want de context in elke voorziening en elke buurt is anders. Je zult in de eerste plaats zelf aan de slag moeten met je plaatselijke netwerk. Dat kunnen wij versterken door je in contact te brengen met de bestuursleden van de plaatselijke landelijke gilde. Bedenk wel dat onze bestuursleden (ook maar) vrijwilligers zijn,

die zich engageren volgens hun mogelijkheden. Misschien stel je met spijt vast dat die ambitie er niet is. Maar misschien groeit de samenwerking wel uit tot iets moois!

Daarnaast bieden we een doelgerichte opstartbegeleiding en maken we een platform van warme tuinen. Wat houdt dat in?

We begeleiden de snuffelsessie

Onze projectmedewerker komt langs en verkent de mogelijkheden voor een warme tuin. Belangrijk is dat de initiatiefnemer vooraf al wat voorbereidend werk heeft gedaan en dat een ruime groep van mogelijke medewerkers/partners uitgenodigd

is voor de snuffelsessie. De bedoeling van de snuffelsessie is om ideeën uit te wisselen, mogelijkheden af te tasten, knelpunten te bespreken, keuzes te maken, mensen aan te spreken. Op basis van deze bijeenkomst, beslis je om al dan niet te starten met een warme tuin.

Opstartbegeleiding

Als je effectief verder wilt met het concept en een eenvoudige samenwerkingsovereenkomst tekent, ben je aangesloten bij ons netwerk van 'warme tuinen'. Dan ontvang je het campagnemateriaal en krijg je regelmatig tips om aan de slag te blijven via nieuwsbrieven en berichten op Facebook. Onze projectmedewerker kan je ook verder begeleiden bij het vinden van financiering voor het project. Dat kan bijvoorbeeld door financieringskanalen voor te stellen en te assisteren bij het opmaken van een projectdossier. We kunnen in geen geval garanderen dat er effectief financiering gevonden wordt. We begeleiden alleen de zoektocht en geven tips en ideeën.

Ondersteuningspakket

- Informatiefiches over starten met een warme tuin, vol tuin- en zorg-tips en handige inspiratie
- Een tuinbord om op te hangen aan de tuin of gevel van de voorziening, zodat iedereen weet dat hier een warme tuin is
- Een stel tuinprikkers, een praktisch gadget om na het zaaien van groenten, kruiden of bloemen nog te weten wat waar zal groeien
- Een praktische tuinactie in de vorm van een pompoensoeppakket (na 1ste jaar) en een pizzatuinpakket (na 2de jaar)
- Aan acht zorgvoorzieningen uit de provincie Antwerpen kunnen we in het kader van een PDPO-project een intensievere projectbegeleiding én een investeringsbedrag van € 1.500 bieden.

Meer lezen doe je op landelijkegilden.be/warme-tuin



Nog enkele praktische tips

- Start bescheiden en hou rekening met de mogelijkheden om uit te breiden. Hierdoor zullen de opstartkosten beperkt zijn en kan je geleidelijk meer mensen warm maken voor je project.
- Rekening houdend met je gasten, moet er misschien 'aangepast' getuinierd worden. Bijvoorbeeld door met verhoogde moestuinbakken te werken, door zitbanken te plaatsen, door eetbare planten te telen, door het tuinpad breder te maken en uit te voeren in een aangepaste verharding, door aaibare planten te kweken enzovoort.
- Zoek een vrijwillig tuinteam voor de duurzame opvolging van de warme tuin.
- Leg je tuiniers in de watten.



AJUIN



ZONNEBLOEM

D/2016/0728/06



Landelijke Gilden
samen beleef je meer